

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji

KGP.411.002.05.2022

Sławomir Podkówka
p.o. Prezes Zarządu – Wiceprezes Zarządu
ds. Finansowych
PGE Górnictwo i Energetyka
Konwencjonalna S.A.
ul. Węglowa 5
97-400 Bełchatów

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I/22/001 – Pokrycie krajowego zapotrzebowania na surowce energetyczne

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna S.A. ¹ ; ul. Węglowa 5, 97- 400 Bełchatów
Kierownik jednostki kontrolowanej	Sławomir Podkówka, p.o. Prezes Zarządu Spółki – Wiceprezes Zarządu Spółki ds. Finansowych ² , od 16 grudnia 2022 r. Poprzednio stanowisko Prezesa Zarządu PGE GiEK zajmowali: Andrzej Legeżyński – od 9 sierpnia 2021 r. do 16 grudnia 2022 r., Zbigniew Falek (p.o.) – od 6 sierpnia 2021 r. do 9 sierpnia 2021 r., Krzysztof Kuśmierowski – od 14 lipca 2021 r. do 5 sierpnia 2021 r., Norbert Grudzień (p.o.) – od 30 czerwca 2021 r. do 14 lipca 2021 r., Wioletta Czemieli-Grzybowska – od 1 kwietnia 2020 r. do 30 czerwca 2021 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Realizacja zadań związanych z zapewnieniem odpowiedniej ilości surowców energetycznych dla celów swojej działalności.
Okres objęty kontrolą	Rok 2022 z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed i po tym okresie, mających znaczenie dla badanej działalności.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji
Kontroler	Wojciech Żukowski, główny specjalista kp, upoważnienie do kontroli nr KGP/102/2022 z 16 grudnia 2022 r.

(akta kontroli str.1-3)

¹ Dalej: Spółka lub PGE GiEK.

² Dalej: Prezydent Zarządu Spółki.

³ Dz.U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

NIK ocenia pozytywnie działania PGE GiEK w zakresie zapewnienia odpowiedniej ilości surowców energetycznych na potrzeby wytwarzania ciepła i energii elektrycznej w okresie objętym kontrolą w Oddziałach Spółki pracujących w oparciu o węgiel kamienny tj. w Elektrowniach: Opole, Rybnik oraz Dolna Odra.

Stwierdzono jeden przypadek uzupełnienia stanu zapasów węgla kamiennego w terminie dłuższym (o 10 dni) niż dwa miesiące od ostatniego dnia miesiąca, w którym rozpoczęto ich obniżanie, co było niezgodne z art. 10 ust. 1b *ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne*⁵ oraz jeden przypadek uzupełnienia stanu zapasów węgla kamiennego 47 dni po terminie wskazanym w decyzji Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki wydanej na podstawie art. 10 ust. 1c tej ustawy - na 11 ogółem zaistniałych i zbadanych tego typu spraw w okresie objętym kontrolą. Powyższe sytuacje nie skutkowały jednak zagrożeniem w dostawie energii elektrycznej lub ciepła do odbiorców.

UZASADNIENIE OCENY OGÓLNEJ

W okresie objętym kontrolą wystąpiły przypadki niezapewnienia przez Spółkę wymaganego poziomu zapasów węgla kamiennego określonego na podstawie art. 10 ust. 6 *Prawa energetycznego w rozporządzeniu w sprawie zapasów paliw*⁶, z powodu ograniczeń w dostawie węgla oraz zwiększonego zapotrzebowania dostaw energii elektrycznej do Krajowego Systemu Elektroenergetycznego⁷.

Większe od planowanego zużycie węgla kamiennego przez jednostki wytwórcze PGE GiEK pracujące w oparciu o węgiel kamienny było skutkiem potrzeby zapewnienia ciągłości dostaw energii elektrycznej do KSE. W okresie od października 2021 r. do końca 2022 r. Oddziały Spółki pracujące w oparciu o węgiel kamienny funkcjonowały w warunkach wysokiego obciążania jednostek wytwórczych przez Operatora⁸. Przykładowo, Oddział Elektrownia Rybnik przekroczył plan produkcji energii w 2021 r. o prawie 230%, a w 2022 r. o prawie 30%. Analogiczne wskaźniki dla Oddziału Elektrownia Dolna Odra wynosiły 122% oraz 132%, a dla Oddziału Elektrownia Opole 123% w 2021 r.

Ponadto, wystąpiły także nieprzewidziane, istotne ograniczenia w dostawach paliw zużywanych do wytwarzania energii elektrycznej lub ciepła spowodowane zwiększeniem produkcji energii elektrycznej oraz ograniczeniami w dostępności infrastruktury kolejowej. Przykładowo, wolumen dostaw surowca z Polskiej Grupy Górniczej S.A., odpowiadającej za ok. 70% dostaw węgla kamiennego do PGE GiEK w 2021 r., został ograniczony w 2022 r. o ok. 60% w porównaniu do zrealizowanych dostaw w 2021 r.

Powyższe zdarzenia wypełniały przesłanki określone w art. 10 ust. 1a pkt 2 oraz 3 *Prawa energetycznego* – pozwalające obniżyć ilość zapasów paliw poniżej wielkości określonych w ww. przepisach, jeżeli jest to niezbędne do zapewnienia ciągłości dostaw energii elektrycznej lub ciepła.

PGE GiEK uzupełniało sukcesywnie poziom zapasów paliw do wielkości określonych w ww. przepisach w terminie nie dłuższym niż dwa miesiące od ostatniego dnia miesiąca, w którym rozpoczęto ich obniżanie (zgodnie z art. 10 ust. 1b *Prawa*

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Ustawa z 10 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 Nr 54 poz. 348)

⁶ Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 12 lutego 2003 r. w sprawie zapasów paliw w przedsiębiorstwach energetycznych (Dz. U. Nr 39, poz. 338 ze zm.) – obowiązywało do dnia 27 listopada 2022 r., zmienione rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 24 października 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie zapasów paliw w przedsiębiorstwach energetycznych (Dz. U. poz. 2213).

⁷ Dalej: KSE.

⁸ Operator Systemu Przesyłowego - Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A., dalej: Operator lub OSP.

energetycznego) – poza jednym stwierdzonym przypadkiem przekroczenia tego terminu przez Oddział Elektrowni Rybnik w listopadzie 2022 r.

Z kolei w przypadku gdy uzupełnienie zapasów paliw, z przyczyn niezależnych przedsiębiorstwa energetycznego, nie było możliwe w ww. terminie, Spółka występowała do Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki o wskazanie dłuższego terminu ich uzupełnienia do wielkości określonej w ww. przepisach wraz ze szczegółowym uzasadnieniem i harmonogramem uzupełnienia zapasów (zgodnie z art. 10 ust. 1c-1d *Prawa energetycznego*) – dochowując określonych przez Prezesa URE terminów uzupełnienia poziomu zapasów – poza jednym stwierdzonym przypadkiem niedotrzymania tego terminu przez ELO w I kwartale 2022 r.

Prezes URE odstąpił w tym przypadku od wymierzenia Spółce kary pieniężnej określonej w art. 56 ust. 1 pkt 2 *Prawa energetycznego* – biorąc pod uwagę przesłanki wskazane w art. 56 ust. 6a tej ustawy.

Zgodnie z art. 10 ust. 1e pkt 2 *Prawa energetycznego* Spółka informowała Prezesa URE o obniżeniu ilości zapasów paliw poniżej wielkości określonych w *rozporządzeniu w sprawie zapasów paliw* oraz o sposobie i terminie ich uzupełnienia wraz z uzasadnieniem.

Z ustaleń kontroli wynika, że według stanu na koniec marca 2023 r. Spółka skutecznie odbudowała poziom zapasów węgla kamiennego – stan zapasów surowca przewyższał wymagany poziom zapasów o: 68% w Oddziale Elektrownia Opole, 129% w Oddziale Elektrownia Rybnik oraz 132% w Oddziale Elektrownia Dolna Odra.

Spółka (Oddziały Spółki pracujące w oparciu o węgiel kamienny) opracowała plany działania na wypadek konieczności ograniczeń w dostawie ciepła dla odbiorców ciepła systemowego.

W okresie objętym kontrolą Spółka nie posiadała zawartych umów na import surowca z Federacji Rosyjskiej. Ponadto, zgodnie ze szczególnymi rozwiązaniami w zakresie przeciwdziałania agresji na Ukrainę oraz służących ochronie bezpieczeństwa narodowego⁹ Spółka od 16 kwietnia 2022 r. odbierała od sprzedających węgiel kamienny oświadczenia o kraju pochodzenia węgla. Po tej dacie nie stwierdzono przypadków importu węgla z Federacji Rosyjskiej.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej¹⁰ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Realizacja zadań związanych z zapewnieniem odpowiedniej ilości surowców energetycznych dla celów swojej działalności

1.1 Uwarunkowania organizacyjne funkcjonowania PGE GiEK

Opis stanu faktycznego

Podstawowe dane o Spółce

W okresie objętym kontrolą podmiotem dominującym w stosunku do PGE GiEK była PGE Polska Grupa Energetyczna Spółka Akcyjna (PGE S.A.). Na dzień 31 grudnia 2021 r. PGE S.A. posiadała 645 030 705 akcji Spółki, tj. 100% udziału w kapitale PGE GiEK.

⁹ Wprowadzono na mocy ustawy z 13 kwietnia 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach w zakresie przeciwdziałania wspieraniu agresji na Ukrainę oraz służących ochronie bezpieczeństwa narodowego (Dz. U. 2022 r. poz. 835 ze zm.)

¹⁰ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

Podstawowym przedmiotem działalności Spółki było wydobywanie węgla brunatnego oraz wytwarzanie energii elektrycznej i ciepła. Wg stanu na koniec 2021 r. Spółka była największym wytwórcą energii elektrycznej, zaspokajającym ok. 37% krajowego zapotrzebowania na energię elektryczną.

PGE GiEK na dzień 31 grudnia 2021 r. oraz w okresie objętym kontrolą składała się z Centrali Spółki oraz siedmiu Oddziałów: Kopalni Węgla Brunatnego Bełchatów (KWB) z siedzibą w Rogowcu, Kopalni Węgla Brunatnego Turów (KWT) oraz pięciu Elektrowni: Elektrowni Bełchatów (ELB) z siedzibą w Rogowcu, Elektrowni Turów (ELT) z siedzibą w Bogatyni, Elektrowni Opole (ELO) z siedzibą w Brzeziu k/Opola, Zespołu Elektrowni Dolna Odra (ELD) z siedzibą w Nowym Czarnowie oraz Elektrownia Rybnik (ELR) z siedzibą w Rybniku.

Oddziały Spółki wykorzystujące węgiel kamienny jako źródło energii pierwotnej w okresie objętym kontrolą to: ELO oraz ELD w latach 2018-2022 i ELR w latach 2020-2022.

W okresie objętym kontrolą dostawy paliw (oprócz węgla brunatnego) i surowców produkcyjnych do jednostek wytwórczych PGE GiEK zabezpieczała i organizowała PGE S.A., odpowiedzialna za przeprowadzanie postępowań zakupowych na dostawy paliw i surowców oraz za zapewnienie logistyki dostaw¹¹. Podstawą takiej organizacji dostaw paliw i surowców była obowiązująca Umowa o Zarządzanie Handlowe Zdolnościami Wytwórczymi (dalej: Umowa ZHZW), zawarta pomiędzy PGE S.A. a PGE GiEK w dniu 27 kwietnia 2012 r.

Umowa ZHZW nie zawierała procedur na wypadek niewystarczających dostaw surowca do Oddziałów Spółki pracujących w oparciu o węgiel kamienny.

(akta kontroli str. 4, 239-249)

1.2 Utrzymywanie obowiązkowego poziomu zapasów paliw w 2022 r. oraz wywiązywanie się z ustawowych obowiązków wobec Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki

Obowiązek utrzymywania przez przedsiębiorstwo energetyczne zapasów paliw w ilości zapewniającej utrzymanie ciągłości dostaw energii elektrycznej lub ciepła do odbiorców został określony w art. 10 ust. 1 *ustawy Prawo energetyczne*. Przedsiębiorstwo energetyczne może obniżyć ilość zapasów paliw poniżej wielkości określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 10 ust. 6 *Prawa energetycznego*, jeżeli jest to niezbędne do zapewnienia ciągłości dostaw energii elektrycznej lub ciepła, w przypadku: 1) wytworzenia, na polecenie właściwego operatora systemu elektroenergetycznego, energii elektrycznej w ilości wyższej od średniej ilości energii elektrycznej wytworzonej w analogicznym okresie w ostatnich trzech latach, lub 2) nieprzewidzianego istotnego zwiększenia produkcji energii elektrycznej lub ciepła, lub 3) wystąpienia, z przyczyn niezależnych od przedsiębiorstwa energetycznego, nieprzewidzianych, istotnych ograniczeń w dostawach paliw zużywanych do wytwarzania energii elektrycznej lub ciepła. (art. 10 ust. 1a *Prawa energetycznego*).

W przypadku, o którym mowa w art. 10 ust. 1a, przedsiębiorstwo energetyczne jest obowiązane do uzupełnienia zapasów paliw do wielkości określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 10 ust. 6, w terminie nie dłuższym niż dwa miesiące

¹¹ Zgodnie z Umową o ZHZW (Załącznik 3a do Umowy), odpowiadała za: „pełne pokrycie zapotrzebowania na Surowce produkcyjne” (pkt. 2.2a Załącznika 3a) oraz „utrzymanie wymaganych przepisami prawa lub regulacjami wewnętrznymi poziomów zapasów Surowca produkcyjnego w kolejnych miesiącach roku” (pkt. 2.2b).

od ostatniego dnia miesiąca, w którym rozpoczęto ich obniżanie (art. 10 ust. 1b *Prawa energetycznego*).

Z kolei w przypadku gdy uzupełnienie zapasów paliw, z przyczyn niezależnych od przedsiębiorstwa energetycznego, nie jest możliwe w terminie, o którym mowa w art. 10 ust. 1b, Prezes Urzędu Regulacji Energetyki, na pisemny wniosek przedsiębiorstwa energetycznego, może, w drodze decyzji, wskazać dłuższy termin ich uzupełnienia do wielkości określonej w przepisach wydanych na podstawie art. 10 ust. 6, biorąc pod uwagę zapewnienie ciągłości dostaw energii elektrycznej lub ciepła do odbiorców. Termin ten nie może być jednak dłuższy niż cztery miesiące od ostatniego dnia miesiąca, w którym rozpoczęto obniżanie zapasów paliw. Wniosek, o którym mowa powyżej, przedsiębiorstwo energetyczne składa nie później niż na 30 dni przed upływem terminu, o którym mowa w ust. 1b. Wniosek zawiera szczegółowe uzasadnienie i harmonogram uzupełnienia zapasów (art. 10 ust. 1c-1d *Prawa energetycznego*).

Zgodnie z art. 10 ust. 1e pkt 2 *ustawy Prawo energetyczne* przedsiębiorstwo energetyczne informuje Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki o obniżeniu ilości zapasów paliw poniżej wielkości określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 10 ust. 6 tej ustawy oraz o sposobie i terminie ich uzupełnienia wraz z uzasadnieniem.

W okresie objętym kontrolą wielkość obowiązkowego poziomu zapasu surowca (węgla kamiennego) określona została w *rozporządzeniu w sprawie zapasów paliw*.

Oddział Elektrownia Opole (ELO)

Poziom zużycia węgla kamiennego za lata 2018-2022 w ELO wyniósł odpowiednio (w tonach): 3 582 733, 4 234 479, 4 380 801, 4 843 350 oraz 4 220 890.

Niedobór zapasów węgla kamiennego, za lata 2021 (grudzień) – 2023 (I kwartał) wyliczony zgodnie z *rozporządzeniem w sprawie zapasów paliw*, stwierdzono wg stanu na koniec miesiąca w okresie listopad 2021 r. – marzec 2022 r. i wynosił on odpowiednio (w tonach): 232 753, 358 888, 447 095, 203 914 oraz 123 741. Niedobór stwierdzono także wg stanu na koniec miesiąca w okresie czerwiec-grudzień 2022 r. i wynosił on odpowiednio (w tonach): 21 997, 41 004, 111 360, 110 888, 6 540, 330 742 oraz 420 110.; a także w styczniu 2023 r. (wynosił on 234 985).

(akta kontroli str. 32-36)

W dniu 12 października 2021 r. ELO poinformował Prezesa URE o obniżeniu w dniu 10 października 2021 r. zapasu węgla kamiennego do poziomu 473 201 t wobec wymaganego poziomu 482 274 t określonego *rozporządzeniem w sprawie zapasów paliw*. Jako powód wskazano zapewnienie ciągłości dostaw energii elektrycznej (ee) do KSE w wyniku nieprzewidzianego zwiększenia produkcji energii elektrycznej przez ELO w okresie od kwietnia do września 2021 r. – produkcja ee za ten okres była wyższa od planowanej o 28% przy realizacji dostaw węgla na poziomie 74% planu w tym okresie. ELO wskazał także na nieprzewidziane ograniczenia w dostawach węgla ze względu na awarię w kopalni węgla kamiennego Rydułtowy i brakiem dostaw tylko z tej kopalni w wysokości 40 tys. t we wrześniu 2021 r. ELO zobowiązał się do odbudowy zapasu węgla do dnia 31 grudnia 2021 r.

W dniu 30 listopada 2021 r. ELO złożył do Prezesa URE wniosek w sprawie wydania decyzji wskazującej dłuższy termin uzupełnienia zapasu węgla – do dnia 28 lutego 2022 r. Zgodnie z przedstawionym harmonogramem uzupełniania zapasów na koniec lutego 2022 r. miał on wynieść 565 364 t i być wyższy o 66 759 t od zapasu wymaganego. ELO wskazała przy tym na zużycie węgla w okresie wrzesień-

październik 2021 r. wyższe o 350 tys. t od planu przy zrealizowanych dostawach w tym okresie na poziomie 70% planu.

Prezes URE decyzją z dnia 20 grudnia 2022 r. uwzględnił ww. wniosek ELO.

W dniu 25 lutego 2022 r. ELO poinformował Prezesa URE o obniżeniu w dniu 24 lutego 2022 r. zapasu węgla kamiennego do poziomu 300 257 t wobec wymaganego poziomu 498 605 t określonego *rozporządzeniem w sprawie zapasów paliw*. Jako powód wskazano m.in. zapewnienie ciągłości dostaw ee do KSE oraz nawarstwiający się zaległości w załadunku oraz wysyłkach węgla z kopalń i składów węgla. ELO zobowiązał się do odbudowy zapasu węgla do dnia 1 kwietnia 2022 r.

Pismem z dnia 8 marca 2022 r. Prezes URE poinformował Spółkę, że zgodnie z obowiązującym stanem prawnym maksymalny przewidziany termin na odbudowanie zapasów węgla wynosi 4 miesiące od ostatniego dnia miesiąca, w którym rozpoczęto obniżanie zapasu węgla i w związku z tym Prezes URE nie będzie mógł wydać decyzji o przedłużeniu tego terminu.

Pismem z dnia 9 marca 2022 r. Spółka poinformowała Prezesa URE o nieodbudowaniu przez ELO stanu zapasów surowca wg stanu na dzień 28 lutego 2022 r., mimo podjętych działań – przykładowo, takich jak: dywersyfikacja krajowych dostaw węgla kamiennego, pozyskanie węgla z importu, doprowadzenia do zwiększenia dostępnego taboru kolejowego na potrzeby dostawy węgla oraz ograniczenia produkcji energii elektrycznej w uzgodnieniu z Operatorem¹² – które skutkowały odbudowaniem stanu zapasów w Elektrowniach: Rybnik oraz Dolna Odra. Mając na uwadze przywołane wyżej przyczyny braku odbudowy stanu zapasów w ELO Spółka wystąpiła do Prezesa URE o niewszczywanie postępowania administracyjnego w przedmiocie nałożenia na Spółkę oraz na kierownika przedsiębiorstwa energetycznego kar pieniężnych określonych w przepisach *Prawa energetycznego*.

Prezes URE nie nałożył na Spółkę kary pieniężnej określonej w art. 56 ust. 1 pkt 2 *Prawa energetycznego*. Zgodnie z art. 56 ust. 6a tej ustawy Prezes URE może odstąpić od wymierzenia kary, jeżeli stopień szkodliwości czynu jest znikomy, a naruszający przepisy zaprzestał tego naruszania lub zrealizował obowiązek¹³.

W dniu 19 kwietnia 2022 r. ELO poinformował Prezesa URE o odbudowaniu z dniem 16 kwietnia 2022 r. zapasu węgla – wielkość zapasu na ten dzień wynosiła 314 289 t i była wyższa o 3 360 t od zapasu wymaganego.

W dniu 20 kwietnia 2022 r. ELO poinformował Prezesa URE o obniżeniu w dniu 17 kwietnia 2022 r. zapasu węgla kamiennego do poziomu 309 884 t wobec wymaganego poziomu 310 929 t określonego *rozporządzeniem w sprawie zapasów paliw*. Jako powód wskazano m.in. zapewnienie ciągłości dostaw ee do KSE oraz realizacja dostaw węgla w okresie styczeń-marzec 2022 r. na poziomie 70% planu. ELO zobowiązał się do odbudowy zapasu węgla do dnia 30 czerwca 2022 r.

W dniu 25 kwietnia 2022 r. ELO poinformował Prezesa URE o odbudowaniu z dniem 22 kwietnia 2022 r. zapasu węgla – wielkość zapasu na ten dzień wynosiła 311 946 t i był wyższy o 1 017 t od zapasu wymaganego.

W dniu 9 czerwca 2022 r. ELO poinformował Prezesa URE o obniżeniu w dniu 8 czerwca 2022 r. zapasu węgla kamiennego do poziomu 306 415 t wobec

¹² W styczniu 2022 r. produkcja energii elektrycznej netto w ELO wyniosła ok. 56% produkcji zrealizowanej w styczniu 2021 r.

¹³ Z wyjaśnień przekazanych przez Wiceprzesa Zarządu Spółki Norberta Grudnia wynika, że Spółka nie otrzymała żadnego formalnego stanowiska Prezesa URE w tej sprawie (mail z dnia 26 maja 2023 r.).

wymaganego poziomu 310 929 t określonego *rozporządzeniem w sprawie zapasów paliw*. Jako powód wskazano m.in. zapewnienie ciągłości dostaw ee do KSE oraz realizacja dostaw węgla w okresie styczeń-maj 2022 r. na poziomie 80% planu. ELO zobowiązał się do odbudowy zapasu węgla do dnia 31 sierpnia 2022 r.

W dniu 29 lipca 2022 r. ELO złożył do Prezesa URE wniosek w sprawie wydania decyzji wskazującej dłuższy termin uzupełnienia zapasu węgla – do dnia 31 października 2022 r. Zgodnie z przedstawionym harmonogramem uzupełniania zapasów na koniec października 2022 r. miał wynieść 410 000 t i być wyższy o 21 339 t o od zapasu wymaganego. ELO wskazał przy tym na zrealizowane dostawy od początku 2022 r. na poziomie 80% planu.

Prezes URE decyzją z dnia 20 października 2022 r. uwzględnił ww. wniosek ELO.

W dniu 7 listopada 2022 r. ELO poinformował Prezesa URE o odbudowaniu z dniem 1 listopada 2022 r. zapasu węgla – wielkość zapasu na ten dzień wynosiła 395 938 t i była wyższa o 28 131 t od zapasu wymaganego.

W dniu 28 listopada 2022 r. ELO poinformował Prezesa URE o obniżeniu w dniu 25 listopada 2022 r. zapasu węgla kamiennego do poziomu 357 888 t wobec wymaganego poziomu 367 807 t określonego *rozporządzeniem w sprawie zapasów paliw*. Jako powód wskazano m.in. zapewnienie ciągłości dostaw ee do KSE na poziomie tylko w listopadzie 2022 r. (do 25 listopada) wyższym o 40% od planu. ELO zobowiązał się do odbudowy zapasu węgla do dnia 31 stycznia 2023 r.

W dniu 22 grudnia 2022 r. ELO złożył do Prezesa URE wniosek w sprawie wydania decyzji wskazującej dłuższy termin uzupełnienia zapasu węgla – do dnia 31 marca 2023 r. Zgodnie z przedstawionym harmonogramem uzupełniania zapasów na koniec marca 2023 r. miał wynieść 502 000 t i być wyższy o 27 260 t od zapasu wymaganego. ELO wskazał przy tym konieczność pracy wszystkich bloków Elektrowni z ponadplanowym ich obciążeniem.

Prezes URE decyzją z dnia 19 stycznia 2023 r. uwzględnił ww. wniosek ELO.

W dniu 13 lutego 2023 r. ELO poinformował Prezesa URE o odbudowaniu z tym dniem zapasu węgla – wielkość zapasu na ten dzień wynosiła 706 954 t i była wyższa o 117 114 t od zapasu wymaganego (na koniec marca 2023 r. wielkość zapasu wynosiła 797 468 t i była wyższa o 322 728 t od poziomu zapasu wymaganego).

(akta kontroli str. 77-116)

Oddział Elektrownia Rybnik (ELR)

Poziom zużycia węgla kamiennego za lata 2020-2022 w ELR wyniósł odpowiednio (w tonach): 1 437 292, 2 633 875 oraz 1 882 493.

Niedobór zapasów węgla kamiennego za lata 2021 (grudzień)-2023 (I kwartał) wyliczony zgodnie z *rozporządzeniem w sprawie zapasów paliw* stwierdzono wg stanu na koniec miesiąca w okresie listopad 2021 r. – styczeń 2022 r. i wynosił on odpowiednio (w tonach): 38 327, 95 222 oraz 103 877; a także wg stanu na koniec miesiąca w okresie czerwiec-grudzień 2022 r. i wynosił on odpowiednio (w tonach): 36 585, 28 266, 7 546, 33 474, 40 029, 151 893 oraz 199 745. Niedobór stwierdzono także w styczniu 2023 r. i wynosił on 58 257 t.

(akta kontroli str. 37-40)

W dniu 1 października 2021 r. ELR poinformował Prezesa URE o obniżeniu w tym dniu zapasu węgla kamiennego do poziomu 171 763 t wobec wymaganego poziomu 181 620 t określonego *rozporządzeniem w sprawie zapasów paliw*. Jako powód wskazano zapewnienie ciągłości dostaw ee do KSE w wyniku nieprzewidzianego

zwiększenia produkcji energii elektrycznej przez ELR w okresie od stycznia do września 2021 r. – produkcja ee za ten okres była wyższa od planowanej o 185% przy zużyciu węgla na poziomie 234% planu w tym okresie. ELR wskazał także na nieprzewidziane ograniczenia w dostawach węgla ze względu na problemy przewoźników kolejowych. ELR zobowiązał się do odbudowy zapasu węgla do dnia 31 grudnia 2021 r.

W dniu 25 listopada 2021 r. ELR złożył do Prezesa URE wniosek w sprawie wydania decyzji wskazującej dłuższy termin uzupełnienia zapasu węgla – do dnia 28 lutego 2022 r. Zgodnie z przedstawionym harmonogramem uzupełniania zapasów na koniec lutego 2022 r. zapas miał wynieść 176 005 t i być wyższy o 8 395 t od zapasu wymaganego. ELR wskazał przy tym na zrealizowane dostawy węgla od początku roku na poziomie 70% planu.

Prezes URE decyzją z dnia 20 grudnia 2021 r. uwzględnił ww. wniosek ELR.

W dniu 9 marca 2023 r. ELR poinformował Prezesa URE o odbudowaniu z dniem 28 lutego zapasu węgla – wielkość zapasu na ten dzień wynosiła 183 280 t i była wyższa o 15 670 t od zapasu wymaganego.

W dniu 17 czerwca 2022 r. ELR poinformował Prezesa URE o obniżeniu w dniu 16 czerwca 2022 r. zapasu węgla kamiennego do poziomu 141 195 t wobec wymaganego poziomu 143 328 t określonego *rozporządzeniem w sprawie zapasów paliw*. Jako powód wskazano ograniczenia w dostawach węgla ze względu na problemy logistyczne oraz brak przepustowości w portach w Gdańsku i Gdyni. W związku z tym w okresie styczeń-maj 2022 r. dostawy węgla do ELR były mniejsze o 200 tys. t wobec planu. ELR zobowiązał się do odbudowy zapasu węgla do dnia 31 sierpnia 2021 r.

W dniu 10 sierpnia 2022 r. ELR poinformował Prezesa URE o odbudowaniu w tym dniu zapasu węgla – wielkość zapasu na ten dzień była wyższa od poziomu zapasu wymaganego (nie podano fizycznych wielkości zapasu).

W dniu 24 sierpnia 2022 r. ELR poinformował Prezesa URE o obniżeniu w dniu 23 sierpnia 2022 r. zapasu węgla kamiennego do poziomu 140 954 t wobec wymaganego poziomu 143 328 t określonego *rozporządzeniem w sprawie zapasów paliw*. Jako powód wskazano zwiększony poziom produkcji ee o ok. 70% powyżej planu w sierpniu 2022 r., co skutkowało zużyciem węgla wyższym o 44 tys. t od planu w tym okresie. ELR zobowiązał się do odbudowy zapasu węgla do dnia 31 października 2022 r.

W dniu 12 października 2022 r. ELR złożył do Prezesa URE wniosek w sprawie wydania decyzji wskazującej dłuższy termin uzupełnienia zapasu węgla – do dnia 31 grudnia 2022 r. Zgodnie z przedstawionym harmonogramem uzupełniania zapasów na koniec grudnia 2022 r. – mimo podjęcia działań w zakresie dywersyfikacji źródeł dostaw węgla o kierunki zagraniczne - deficyt zapasu węgla miał wynieść 7 985 t.

W dniu 14 listopada 2022 r. ELR poinformował Prezesa URE o odbudowaniu w dniu 10 listopada 2022 r. zapasu węgla – wielkość zapasu na ten dzień była wyższa od poziomu zapasu wymaganego (nie podano fizycznych wielkości zapasu). Odbudowa zapasu nastąpiła z 10-dniowym przekroczeniem terminu określonym w art. 10 ust. 1b *Prawa energetycznego*, wskazanym wyżej przez Spółkę w piśmie do Prezesa URE z dnia 24 sierpnia 2022 r. Prezes URE nie nałożył na Spółkę kary pieniężnej określonej w art. 56 ust. 1 pkt 2 *Prawa energetycznego*.

W dniu 24 listopada 2022 r. ELR poinformował Prezesa URE o obniżeniu w dniu 23 listopada 2022 r. zapasu węgla kamiennego do poziomu 171 854 t wobec

wymaganego poziomu 172 326 t określonego *rozporządzeniem w sprawie zapasów paliw*. Jako powód wskazano zwiększony poziom produkcji ee powyżej planu. ELR zobowiązał się do odbudowy zapasu węgla do dnia 31 stycznia 2022 r.

Prezes URE decyzją z dnia 6 grudnia 2022 r. nie uwzględnił wniosku ELR z 12 października 2022 r. Jako powód Prezes URE wskazał naruszenie art. 10 ust. 1d *Prawa energetycznego* – przedmiotowy wniosek powinien zostać zgłoszony do dnia 1 października 2022 r., tj. nie później niż 30 dni przed upływem terminu, o którym mowa w ust. 1b tej ustawy liczony w tym konkretnym przypadku od dnia 24 sierpnia 2022 r.

W dniu 15 grudnia 2022 r. ELR złożył do Prezesa URE wniosek w sprawie wydania decyzji wskazującej dłuższy termin uzupełnienia zapasu węgla, niż wskazany w piśmie do Prezesa URE z 24 listopada 2022 r., tj. do końca stycznia 2023 r. – do dnia 31 marca 2023 r. Zgodnie z przedstawionym harmonogramem uzupełniania zapasów na koniec marca 2023 r. zapas miał wynieść 344 162 t wobec 248 735 t zapasu wymaganego zmienionymi uregulowaniami w tym zakresie, tj. *rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 24 października 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie zapasów paliw w przedsiębiorstwach energetycznych*¹⁴ – ELR wskazał, że przykładowo na koniec 2022 r. zapasy węgla wg uregulowań z 24 października 2022 r. miały wynieść 369 562 t wobec 187 992 t (wzrost o 97%) wg rozporządzenia obowiązującego do tego dnia.

W dniu 2 lutego 2023 r. ELR poinformował Prezesa URE o odbudowaniu w dniu 1 lutego 2023 r. zapasu węgla – wielkość zapasu na ten dzień była wyższa od poziomu zapasu wymaganego (nie podano fizycznych wielkości zapasu – na koniec lutego 2023 r. zapas węgla kamiennego wynosił 502 617 t i był wyższy od poziomu wymaganego o 185 674 t) i ze względu na trwały przewidywany trend odbudowania i utrzymania zapasu wniósł o nierozpatrywanie przez Prezesa URE wniosku Oddziału z 15 grudnia 2022 r. (na koniec marca 2023 r. zapas węgla kamiennego wynosił 565 068 t i był wyższy od poziomu wymaganego o 318 088 t).

(akta kontroli str. 117-157)

Oddział Elektrownia Dolna Odra (ELD)

Poziom zużycia węgla kamiennego za lata 2018-2022 w ELD wyniósł odpowiednio (w tonach): 1 589 202, 1 118 688, 1 032 047, 1 110 817 oraz 1 259 348.

Niedobór zapasów węgla kamiennego za lata 2021 (grudzień)-2023 (I kwartał) wyliczony zgodnie z *rozporządzeniem w sprawie zapasów paliw* stwierdzono wg stanu na koniec miesiąca w okresach listopad-grudzień 2021 r. (wynosił on odpowiednio (w tonach): 44 659 oraz 46 594), maj-czerwiec 2022 r. (724 oraz 14 007 ton) oraz listopad-grudzień 2022 r. (74 107 oraz 98 834 t), a także na koniec stycznia 2023 r. (63 763 t).

(akta kontroli str. 18-31)

W dniu 25 października 2021 r. ELD poinformował Prezesa URE o obniżeniu w dniu 22 października 2021 r. zapasu węgla kamiennego do poziomu 100 503 t wobec wymaganego poziomu 102 333 t określonego *rozporządzeniem w sprawie zapasów paliw*. Jako powód wskazano zapewnienie ciągłości dostaw energii elektrycznej (ee) do Krajowego Systemu Elektroenergetycznego (KSE) w wyniku nieprzewidzianego zwiększenia produkcji energii elektrycznej przez ELD w okresie od stycznia do września 2021 r. – produkcja ee za 9 miesięcy 2021 r. była wyższa od planowanej o 19 %, a zużycie węgla kamiennego było wyższe o 25% od planu. ELD wskazała

¹⁴ Dz.U. poz. 2213.

także na nieprzewidziane ograniczenia w dostawach węgla ze względu na brak wolnego taboru kolejowego oraz nieterminowe załadunki surowca w kopalniach. ELD zobowiązał się do odbudowy zapasu węgla do dnia 31 grudnia 2021 r.

W dniu 25 listopada 2021 r. ELD złożył do Prezesa URE wniosek w sprawie wydania decyzji wskazującej dłuższy termin uzupełnienia zapasu węgla – do dnia 28 lutego 2022 r. Zgodnie z przedstawionym harmonogramem uzupełniania zapasów na koniec lutego 2022 r. miał wynieść 150 586 t i być wyższy o 57 876 t o od zapasu wymaganego.

Prezes URE decyzją z dnia 20 grudnia 2021 r. uwzględnił ww. wniosek ELD.

W dniu 24 stycznia 2022 r. ELD poinformował Prezesa URE o odbudowaniu z dniem 21 stycznia 2022 r. zapasu węgla – wielkość zapasu na ten dzień wynosiła 124 475 t i była wyższa o 3 809 t od zapasu wymaganego.

W dniu 3 czerwca 2022 r. ELD poinformował Prezesa URE o obniżeniu w dniu 31 maja 2022 r. zapasu węgla kamiennego do poziomu 69 817 t wobec wymaganego poziomu 70 541 t określonego *rozporządzeniem w sprawie zapasów paliw*. Jako powód wskazano zapewnienie ciągłości dostaw ee do KSE w wyniku nieprzewidzianego zwiększenia produkcji energii elektrycznej przez ELD w okresie kwiecień-maj 2022 r. – produkcja ee w tym okresie była wyższa od planowanej o 28%, a zużycie węgla kamiennego było wyższe o 38% od planu. ELD wskazała także na nieprzewidziane ograniczenia w dostawach węgla ze względu na problemy logistyczne w porcie w Gdańsku. ELD zobowiązał się do odbudowy zapasu węgla do dnia 30 czerwca 2022 r.

W dniu 30 czerwca 2022 r. ELD złożył do Prezesa URE wniosek w sprawie wydania decyzji wskazującej dłuższy termin uzupełnienia zapasu węgla – do dnia 30 września 2022 r. Zgodnie z przedstawionym harmonogramem uzupełniania zapasów na koniec września 2022 r. miał wynieść 230 723 t i być wyższy o 159 972 t od poziomu zapasu wymaganego – wskazując przy tym na planowane działania w zakresie pozyskania węgla od dostawców krajowych i zagranicznych przy dywersyfikacji miejsc jego nadania (porty w Szczecinie i Świnoujściu).

Prezes URE decyzją z dnia 12 lipca 2022 r. uwzględnił ww. wniosek ELD.

W dniu 19 lipca 2022 r. ELD poinformował Prezesa URE o odbudowaniu z dniem 16 lipca 2022 r. zapasu węgla – wielkość zapasu na ten dzień wynosiła 73 927 t i była wyższa o 3 386 t od zapasu wymaganego.

W dniu 30 listopada 2022 r. ELD poinformował Prezesa URE o obniżeniu w dniu 28 listopada 2022 r. zapasu węgla kamiennego do poziomu 129 393 t wobec wymaganego poziomu 206 886 t określonego *rozporządzeniem w sprawie zapasów paliw*. Jako powód wskazano zapewnienie ciągłości dostaw ee do KSE w wyniku nieprzewidzianego zwiększenia produkcji energii elektrycznej przez ELD w okresie czerwiec-październik 2022 r. – produkcja ee w tym okresie była wyższa od planowanej o 26%. ELD wskazał ponownie na występowanie zakłóceń w transporcie kolejowym do elektrowni. ELD zobowiązał się do odbudowy zapasu węgla do dnia 31 stycznia 2023 r.

W dniu 30 grudnia 2022 r. ELD złożył do Prezesa URE wniosek w sprawie wydania decyzji wskazującej dłuższy termin uzupełnienia zapasu węgla – do dnia 31 marca 2023 r. Zgodnie z przedstawionym harmonogramem uzupełniania zapasów na koniec marca 2023 r. miał on wynieść 233 314 t i być wyższy o 79 466 t od poziomu zapasu wymaganego – wskazując przy tym na planowane działania w zakresie pozyskania węgla od zagranicznych dostawców przy dywersyfikacji miejsc jego nadania (port w Amsterdamie).

Prezes URE decyzją z dnia 28 stycznia 2023 r. uwzględnił ww. wniosek ELD.

W dniu 14 lutego 2023 r. ELD poinformował Prezesa URE o odbudowaniu z tym dniem zapasu węgla – wielkość zapasu na ten dzień wynosiła 274 739 t i była wyższa o 80 877 tt od zapasu wymaganego (wielkość zapasu na koniec marca 2023 r. wynosiła 356 472 t i była wyższa o 202 624 t od zapasu wymaganego).

(akta kontroli str. 41-76)

Z powyższego wynika, że zgodnie z art. 10 ust. 1e pkt 2 i ust. 1f *ustawy Prawo energetyczne* Spółka (Oddziały Spółki) informowała Prezesa URE o obniżeniu stanu zapasów węgla poniżej wielkości określonych w *rozporządzeniu w sprawie zapasów paliw* oraz o sposobie i terminie ich uzupełnienia wraz z uzasadnieniem, w tym: wskazała dzień, w którym rozpoczęto obniżanie wielkości zapasów oraz przekazała ww. informację w formie pisemnej do Prezesa URE terminowo (najpóźniej w trzecim dniu od dnia, w którym rozpoczęto obniżanie ilości zapasów paliw). Spółka informowała także Prezesa URE o fakcie odbudowania zapasów węgla kamiennego.

Stwierdzono jeden przypadek naruszenia art. 10 ust. 1b oraz jeden przypadek naruszenia art. 10 ust. 1c *Prawa energetycznego* – tj. uzupełnienia zapasów surowca po terminach wskazanych w tych przepisach, na 11 ogółem zaistniałych i zbadanych tego typu spraw w okresie objętym kontrolą.

W okresie objętym kontrolą Prezes URE nie przeprowadzał¹⁵ w Spółce (Oddziałach Spółki) kontroli stanu zapasów oraz nie wszczywał wobec Spółki postępowania w sprawie nałożenia kary, o której mowa w art. 56 ust. 1 pkt 2 *ustawy Prawo energetyczne*.

(akta kontroli str. 15-16)

1.3 Działania zapewniające dostawę węgla kamiennego w ilości adekwatnej do potrzeb wynikających z utrzymania ciągłości dostaw energii do odbiorców

Jak wynika z wyjaśnień Zarządu Spółki¹⁶, obniżony poziom zapasów węgla kamiennego we wszystkich jednostkach wytwórczych PGE GiEK pracujących w oparciu o węgiel kamienny, poniżej wielkości określonych w *rozporządzeniu w sprawie zapasów paliw*, miał początek w październiku 2021 r. Głównymi przyczynami braku realizacji obowiązku utrzymywania zapasów węgla kamiennego w jednostkach wytwórczych Spółki były:

- Wysokie obciążanie jednostek wytwórczych przez Operatora¹⁷ - większe od planowanego zużycie węgla kamiennego przez jednostki wytwórcze PGE GiEK było skutkiem potrzeby zapewnienia ciągłości dostaw energii elektrycznej do KSE.

Zarząd Spółki wyjaśnił ponadto¹⁸, że PGE GiEK posiada w swoim portfelu wytwórczym wyłącznie Jednostki Wytwórcze Centralnie Dysponowane (JWCD), które zgodnie z definicją Warunków Dotyczących Bilansowania (WDB) są modułem wytwarzania energii typu D przyłączonym do sieci przesyłowej lub koordynowanej sieci 110 kV, o mocy co najmniej 50 MW i podlegają centralnemu dysponowaniu przez Operatora Systemu Przesyłowego (OSP).

¹⁵ Na podstawie zapisów art. 10 ust. 2 *ustawy Prawa energetycznego*.

¹⁶ Pismo nr O/9/OW/OWW.091-29/2023.MP/GIEK0003856KW23 z 19 stycznia 2023 r.

¹⁷ Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A.

¹⁸ Pismo nr 047/OW/OWW.091-143/2023.BK/GIEK0021628KW23 z 21 kwietnia 2023 r.

OSP dokonując bilansowania produkcji z zapotrzebowaniem w KSE, wydaje za pomocą systemów teleinformatycznych polecenia przywołania do pracy lub zwiększenia generacji JWCD, celem zapewnienia prawidłowego funkcjonowania KSE. OSP, uwzględniając Zgłoszenia Umów Sprzedaży Energii (ZUSE) na poszczególne JWCD, dokonuje rozdziału obciążeń na JWCD tworząc Plany Koordynacyjne Dobowe (PKD). Następnie określa poziomy Bieżących Punktów Pracy (BPP) JWCD w Bieżących Planach Koordynacyjnych Dobowych (BPKD), w których dostosowuje ich produkcję do zapotrzebowania na energię elektryczną w cyklach piętnastominutowych. Elektrownia jest informowana o planach produkcji na „dobę przed” (PKD) i operatywnie „kwadrans przed” dla każdej JWCD (BPKD). O poziomach pracy JWCD decyduje OSP, a Elektrownie realizują na bieżąco polecenia pracy OSP. Zarząd Spółki wskazał, że nie istnieje korespondencja pomiędzy OSP a Elektrowniami, która mogłaby regulować pracę JWCD w inny sposób, niż opisany powyżej.

Z wyjaśnień pozyskanych przez NIK od Zarządu Operatora wynika¹⁹, że w okresie od października 2021 r. do końca 2022 r. Operator wydawał w trybie planowym, tj. w ramach planowania pracy Krajowego Systemu Elektroenergetycznego (KSE), w odniesieniu do jednostek wytwórczych PGE GiEK opalanych węglem kamiennym, polecenia produkcji energii elektrycznej w ilościach odbiegających od ilości wynikających z przyjętych do realizacji umów sprzedaży energii (USE) dla tych jednostek wytwórczych.

Jednocześnie PSE wyjaśniły, iż jako pełniące na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej funkcję Operatora Systemu Przesyłowego elektroenergetycznego (OSP), odpowiadają za bilansowanie podaży i popytu na energię i moc elektryczną oraz zarządzanie ograniczeniami systemowymi w KSE, w ramach których to obowiązków, wydają takie polecenia w stosunku do wszystkich jednostek wytwórczych centralnie dysponowanych (JWCD), w zakresie w jakim jest to wymagane dla zapewnienia bezpiecznej pracy KSE. Polecenia są wydawane na podstawie ofert bilansujących składanych dla poszczególnych JWCD.

Operator przedstawił porównanie dla lat 2020-2022 roku: (i) ilości energii elektrycznej przyjętych do realizacji USE dla wszystkich JWCD poszczególnych elektrowni PGE GiEK opalanych węglem kamiennym (Energia USE), tj. elektrowni Dolna Odra, Opole, Rybnik, (ii) ilości energii elektrycznej wynikającej z wydanych przez OSP poleceń dla JWCD w tych elektrowniach (Energia Planowa) oraz (iii) ilości energii elektrycznej wynikającej z rzeczywistej produkcji energii elektrycznej JWCD w tych elektrowniach (Energia Rzeczywista) – przy czym: (i) różnica między Energią Planowaną i Energią USE odzwierciedla zakres wydanych przez OSP poleceń na podstawie ofert bilansujących, w związku z bilansowaniem podaży i popytu na energię i moc elektryczną oraz zarządzaniem ograniczeniami systemowymi w KSE, a (ii) różnica między Energią Rzeczywistą i Energią Planowaną odzwierciedla zakres odchylenia rzeczywiście wytwarzanej energii elektrycznej od ilości określonej przez OSP w ramach wydanych poleceń, wynikający co do zasady z technicznych możliwości realizacji poleceń dla poszczególnych JWCD, w szczególności w związku z ich dyspozycyjnością lub dokładnością sterowania.

¹⁹ W trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit f) ustawy o NIK - pismo nr Z/211/DO-PR-WBS.070.1.2023.1 z 25 kwietnia 2023 r.

Dla ELD porównanie Energii USE, Planowej i Rzeczywistej przedstawiało się odpowiednio następująco: w 2020 r.: 1 697 752 MWh, 2 270 569 MWh oraz 2 287 624 MWh; w 2021 r.: 1 337 188 MWh, 2 296 333 MWh oraz 2 332 600 MWh, w 2022 r.: 1 691 246 MWh, 2 519 585 MWh oraz 2 534 282 MWh.

Dla ELO porównanie Energii USE, Planowej i Rzeczywistej przedstawiało się odpowiednio następująco: w 2020 r.: 12 996 186 MWh, 11 217 289 MWh oraz 11 256 955 MWh; w 2021 r.: 14 036 619 MWh, 12 631 807 MWh oraz 12 665 657 MWh, w 2022 r.: 9 383 048 MWh, 10 389 989 MWh oraz 10 480 340 MWh.

Dla ELR porównanie Energii USE, Planowej i Rzeczywistej przedstawiało się odpowiednio następująco: w 2020 r.: 2 297 923 MWh, 2 871 922 MWh oraz 2 903 519 MWh; w 2021 r.: 4 966 741 MWh, 5 218 406 MWh oraz 5 270 679 MWh, w 2022 r.: 2 968 406 MWh, 3 651 256 MWh oraz 3 694 065 MWh.

Z powyższego wynika, że w okresie objętym kontrolą w przypadku okresowego obniżenia stanu zapasów w ELR oraz ELD miało to związek z przesłanką określoną w art. 10 ust. 1a pkt 2 *Prawa energetycznego*, tj. ze względu na istotne nieprzewidziane zwiększenie produkcji energii elektrycznej. W przypadku ELR wolumen produkcji Energii Planowanej do wielkości Energii USE wynosił w latach 2020-2022 odpowiednio: 125%, 105% oraz 123%. W przypadku ELD analogiczny wskaźnik wynosił w latach 2020-2022 odpowiednio: 134%, 172% oraz 149%.

[...] ²⁰

- Brak importu węgla kamiennego z kierunku wschodniego ze względu na aktualną sytuację geopolityczną związaną z konfliktem zbrojnym, który determinuje obecną sytuację w energetyce krajowej²¹.
- Ograniczenia na liniach kolejowych PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., niewystarczające zdolności załadunkowe w portach, brak natychmiastowych odbiorów przez przewoźników próżnych składów z terenów elektrowni (próżne składy utrudniają logistykę rozładunkową) oraz problemy logistyczne transportów węgla z portów w Szczecinie i Świnoujściu (m.in. odwoływanie/przekładanie załadunków).

Jak wyjaśnił uzupełniającą Zarząd Spółki²², informacje dotyczące ograniczenia w dostępie do linii kolejowych PKP PLK S.A. i problemów w prowadzeniu ruchu pociągów były przekazywane do PGE S.A. na bieżąco. Ponadto, PKP CARGO S.A. oraz PGE GiEK S.A. w okresach ośmiogodzinnych wzajemnie przekazywały sobie dane dotyczące ilości pociągów załadowanych, będących w drodze i ich lokalizacji oraz rozładowanych wagonów gotowych do zabrania. Z kolei złożony problem intensyfikacji przewozów węgla przez porty morskie, który dotyczył całego łańcucha logistycznego dostaw, był przedmiotem narad w Ministerstwach: Aktywów Państwowych oraz Klimatu i Środowiska z udziałem przedstawicieli portów morskich, PKP PLK S.A., PKP CARGO S.A. i PGE S.A. W efekcie

²⁰ Wyłączono informacje stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. z 2022 r. poz. 902) i art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz.U. z 2022 r. poz. 1233). Wyłączenia dokonano przez NIK w interesie PGE GiEK. W dalszej części wystąpienia w nawiasach kwadratowych [...] dokonano wyłączenia informacji stanowiącej tajemnicę przedsiębiorstwa

²¹ Omówiony szczegółowo w pkt. 1.4 niniejszego wystąpienia.

²² Wyjaśnienia z dnia 21 kwietnia 2023 r.

w celu zmniejszenia ograniczeń ustalono i wdrożono następujące rozwiązania:

- dla skrócenia czasu postoju wagonów pod załadunkiem w uzasadnionych przypadkach odstąpiono od czasochłonnego ważenia ładownych wagonów w portach,
- w celu zwiększenia przepustowości stacji kolejowych obsługujących porty morskie całość przewozów węgla importowanego zlecono jednemu przewoźnikowi tj. PKP CARGO S.A., co skutkowało skróceniem czasu zajmowania torów,
- dla skrócenia czasu jazdy ładownych pociągów do Elektrowni Rybnik i Elektrowni Opole wskazano alternatywne kierunki przewozów przez zmianę rozkładu jazdy pociągów, uruchamiając trasy przez PKP PLK S.A. Zakład Linii Kolejowych we Wrocławiu.

Ponieważ, jak dalej wskazał Zarząd Spółki, sytuacja zmieniała się bardzo dynamicznie i wszystkie przyczyny w początkowej fazie wystąpienia zostały dokładnie zdefiniowane, oprócz spotkań na szczeblu ministerialnym, korespondencja i pełny monitoring był prowadzony na szczeblu operacyjnym tj. Dyspozytur PKP PLK S.A. i PKP CARGO S.A. oraz Oddziałów PGE GiEK S.A. z wykorzystaniem platform komunikacyjnych oraz poczty elektronicznej – do kontroli przekazano przykładową korespondencję w tej sprawie.

Zarząd Spółki wskazał²³, że w zakresie działań zaradczych dotyczących obniżonych stanów zapasów węgla kamiennego podjęto następujące czynności:

- zdywersyfikowano krajowych dostawców węgla kamiennego oraz dostawców zagranicznych²⁴;
- aktywnie uczestniczono w aukcjach dot. sprzedaży węgla ogłaszanych przez Polską Grupę Górniczą S.A., w tym w ramach aukcji elektronicznej przeprowadzonej w dniu 19 listopada 2021 r. zakupiono 24 tys. t węgla pochodzącego z PGG S.A. Planowano pozyskać większą ilość surowca w ten sposób, natomiast pozostały węgiel oferowany na aukcji PGG S.A., przykładowo w dniu 19 listopada 2021 r., nie spełniał wymagań jakościowych określonych przez Oddziały PGE GiEK.
- podjęto dodatkowe uzgodnienia z dostawcami węgla kamiennego oraz firmami przewozowymi w celu zwiększenia dostaw węgla w tym m.in. zwiększono wolumen dostaw realizowanych transportem samochodowym z uwagi na ograniczenia w dostępności taboru kolejowego – dot. ELR (wolumen dostaw węgla transportem samochodowym do ELR w 2022 r. wynosił 452 787 t, co oznaczało wzrost takiego wolumenu o 162% w porównaniu do 2021 r.),
- prowadzono negocjacje z PKP Cargo S.A. (przewoźnik kolejowy) w celu zwiększenia dostępności taboru kolejowego na potrzeby dostaw węgla kamiennego do PGE GiEK – wszelkie ustalenia dotyczące poprawy i zwiększenia przewozów węgla z udziałem PKP CARGO S.A. były prowadzone na bieżąco. Efektem interwencji PGE S.A. było przeznaczanie przez przewoźnika większej ilości potencjału przewozowego, a tym samym zwiększenie przewozów, co przyczyniło się do osiągnięcia wymaganego minimum zapasów węgla w pierwszej połowie lutego 2023 r.

²³ Wyjaśnienia z dnia 23 lutego 2023 r. oraz 21 kwietnia 2023 r.

²⁴ Szczegółowo omówiono to zagadnienie w pkt. 1.4 niniejszego wystąpienia.

- uruchomiono dostawy węgla kamiennego w godzinach wykraczających poza „standardowe” ramy czasu pracy wydziałów zajmujących się rozładunkiem węgla w ELR,
- ograniczano wielkość produkcji energii elektrycznej poprzez wyłączenia jednostek wytwórczych lub obniżanie poziomu ich obciążenia w trybie WE (warunki eksploatacyjne) w zakresie dopuszczanym przez Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. (odpowiedzialną za bezpieczeństwo energetyczne KSE),
Zarząd Operatora potwierdził powyższe stanowisko PGE GiEK²⁵, wskazując przy tym, że odbywało się to poprzez dokonywanie dla JWCD ubytków mocy produkcyjnej ze względu na WE, obejmujących całość lub część zakresu mocy dla poszczególnych JWCD. Operator wyjaśnił przy tym, że zgłoszone ubytki mocy przez PGE GiEK w okresie październik 2021 r. – grudzień 2022 r. spełniały kryteria bezpieczeństwa określone w Instrukcji Ruchu i Eksploatacji Sieci Przesyłowej PSE, w tym nie utrudniały przygotowania oraz nadzorowania planów pracy KSE przez PSE.
- ograniczono minimalną liczbę pracujących bloków w stosunku do wymagań określonych w *Umowie o świadczenie usług przesyłania energii elektrycznej* zawartej pomiędzy PGE GiEK a PSE S.A. (w sytuacji występowania warunków atmosferycznych zapewniających utrzymanie bezpieczeństwa instalacji i urządzeń wytwórczych) – ograniczenia minimalnej liczby pracujących bloków występowały wyłącznie w ELO. Odstawienia bloków do ilości mniejszej niż wymagana w umowie przesyłania były realizowane na polecenie OSP. W 2022 r. minimalna liczba bloków ELO pracujących zgodnie z *Umową o świadczenie usług przesyłania* wynosiła trzy, w 2022 r. doszło w sumie do 38 wyłączeń jednego z trzech pracujących bloków.
Zarząd Operatora potwierdził powyższe²⁶, wskazując przy tym, że o bezpiecznych parametrach pracy elektrowni, w szczególności o minimalnej wymaganej liczbie jednostek wytwórczych jak musi być utrzymywana w pracy danej elektrowni, decyduje wytwórca. Parametry te są określone w *Umowie o świadczenie usług przesyłania*, przy czym wytwórca może je okresowo korygować w drodze pisemnego powiadomienia OSP. Parametry te stanowią tzw. ograniczenia elektrowniane, które są uwzględniane (dotrzymywane) w planowaniu pracy KSE.
- prowadzono aktywne działania handlowe (m.in. odkup energii na konto realizacji zawartych kontraktów) zmierzające do ograniczania produkcji energii elektrycznej,
- odstąpiono od realizacji harmonogramu remontów planowych jednostek opalanych węglem brunatnym w PGE GiEK w celu przeniesienia realizacji zawartych kontraktów sprzedaży energii elektrycznej z jednostek opalanych węglem kamiennym na jednostki wytwórcze opalane węglem brunatnym – w 2022 r. odstąpiono od realizacji dwóch remontów planowych jednostek opalanych węglem brunatnym i były to bloki energetyczne nr 2 i 4 w PGE GiEK Oddział Elektrownia Turów.

(akta kontroli str. 5-17, 225-238, 240-249, 270-276)

²⁵ Wyjaśnienia z 25 kwietnia 2023 r.

²⁶ Wyjaśnienia z 25 kwietnia 2023 r.

1.4 Struktura oraz wielkość dostaw surowców energetycznych

Oddział Elektrownia Opole (ELO)

Do produkcji ciepła i energii elektrycznej w latach 2021 i 2022 Oddział zużywał następujące surowce energetyczne:

- węgiel kamienny (99,76 % na produkcję energii elektrycznej w wielkości 112 251 837 GJ i 0,24 % na produkcję ciepła w wielkości 269 487 GJ w 2021 r. oraz 99,73 % na produkcję energii elektrycznej w wielkości 95 271 306 GJ i 0,27 % na produkcję ciepła w wielkości 256 316 GJ w 2022 r.),
- olej opałowy ciężki (100 % na produkcję energii elektrycznej w 2021 r. w wielkości 280 071 GJ oraz w 2022 r. w wielkości 292 913 GJ),
- olej opałowy lekki (100 % na produkcję energii elektrycznej w 2021 r. w wielkości 166 782 GJ oraz w 2022 r. w wielkości 108 273 GJ).

W 2021 r. wielkość dostaw węgla kamiennego wyniosła łącznie 4 060 519 ton i były to dostawy wyłącznie węgla krajowego. [...]

W 2022 r. wielkość dostaw wyniosła łącznie 4 230 974 ton (wzrost o 4,2% w stosunku do 2021 r.), w tym 2 721 439 ton z dostaw krajowych oraz 1 599 535 t z importu (37,8% dostaw ogółem). [...] Największa ilość węgla z importu pochodziła z: Republiki Południowej Afryki (594 321 t), Australii (241 179 t) oraz Indonezji (228 756 t). Ponadto do ELO trafił węgiel z następujących krajów: Kolumbii (175 174 t), USA (113 162 t), Tanzanii (112 051 t), Norwegii (58 275 t), Rosji (15 538 t), Republiki Południowej Afryki oraz Australii łącznie bez możliwości określenia jednego kierunku dostaw (2 293 t), Mozambiku (2 247 t), Wielkiej Brytanii (931 t) oraz Kazachstanu (570 t).

[...]

(akta kontroli str. [...])

Oddział Elektrownia Rybnik (ELR)

Do produkcji ciepła i energii elektrycznej w latach 2021-2022 Oddział zużywał następujące surowce energetyczne:

- węgiel kamienny (99,58 % na produkcję energii elektrycznej w wielkości 53 911 653 GJ i 0,42 % na produkcję ciepła w wielkości 226 800 GJ w 2021 r. oraz 99,51 % na produkcję energii elektrycznej w wielkości 37 904 059 GJ i 0,49 % na produkcję ciepła w wielkości 185 110 GJ w 2022 r.),
- olej opałowy ciężki (100 % na produkcję energii elektrycznej w wielkości 472 716 GJ w 2021 oraz w wielkości 347 424 GJ 2022 r.).

W 2021 r. wielkość dostaw węgla kamiennego wyniosła łącznie 2 174 055 t i były to dostawy węgla krajowego (2 169 320 t – 99,8% dostaw ogółem) oraz węgla z importu (4 735 t – w tym 4 019 t z Kolumbii oraz 716 t z USA). [...]

W 2022 r. wielkość dostaw wyniosła łącznie 1 930 894 t (spadek o 11,2% w stosunku do 2021 r.), w tym 1 077 752 t z dostaw krajowych oraz 853 142 t z importu (44,2% dostaw ogółem). [...] Największa ilość węgla z importu pochodziła z: Republiki Południowej Afryki (254 633 t), Australii (162 095 t) oraz Indonezji (155 359 t). Ponadto do ELR trafił węgiel z następujących krajów: Kolumbii (100 076 t), Rosji (23 818 t), Norwegii (19 881 t), USA (16 349 t), Wielkiej Brytanii (6 093 t) oraz węgiel w tzw. mieszance z Czech, Kazachstanu, Kolumbii, Australii, Wenezueli oraz Indonezji (łącznie 94 355 t). [...]

(akta kontroli str. [...])

Oddział Elektrownia Dolna Odra (ELD)

Do produkcji ciepła i energii elektrycznej w latach 2021-2022 Oddział zużywał następujące surowce energetyczne:

- węgiel kamienny (97,43 % na produkcję energii elektrycznej w wielkości 24 135 129 GJ i 2,57 % na produkcję ciepła w wielkości 637 687 GJ w 2021 r. oraz 97,43 % na produkcję energii elektrycznej w wielkości 26 003 000 GJ i 2,57 % na produkcję ciepła w wielkości 684 970 GJ w 2022 r.),
- olej opałowy ciężki (92,71 % na produkcję energii elektrycznej w wielkości 172 422 GJ i 7,29 % na produkcję ciepła w wielkości 13 548 GJ w 2021 r. oraz 93,90 % na produkcję energii elektrycznej w wielkości 161 244 GJ i 6,10 % na produkcję ciepła w wielkości 10 472 GJ w 2022 r.),
- biomasa (97,45 % na produkcję energii elektrycznej w wielkości 236 148 GJ i 2,55 % na produkcję ciepła w wielkości 6 183 GJ w 2021 r. oraz 97,17 % na produkcję energii elektrycznej w wielkości 23 037 GJ i 2,83 % na produkcję ciepła w wielkości 672 GJ w 2022 r.).

W 2021 r. wielkość dostaw węgla kamiennego wyniosła łącznie 848 137 ton i były to dostawy wyłącznie węgla krajowego. [...]

W 2022 r. wielkość dostaw wyniosła łącznie 1 311 555 ton (wzrost o 54,6% w stosunku do 2021 r.), w tym 662 855 ton z dostaw krajowych oraz 648 701 ton importu (49,5% dostaw ogółem). [...] Największa ilość węgla z importu pochodziła z: Republiki Południowej Afryki (240 072 t), Australii (108 269 t) oraz RPA/Bostwany/Mozambiku (łącznie z tego kierunku 79 622 t). Ponadto do ELD trafił węgiel z następujących krajów: RPA/Mozambiku (łącznie z tego kierunku 50 915 t), Kolumbii (35 861 t), Indonezji (25 535 t), Tanzanii (16 009 t), USA (12 546 t), Norwegii (10 451 t), Bostwany (7 149 t) oraz Kazachstanu (6 917 t). [...]

(akta kontroli str. [...])

Jak wynika z wyjaśnień Zarządu Spółki²⁷, w 2022 r. na skutek konfliktu zbrojnego w Ukrainie a następnie na skutek decyzji państw członkowskich Unii Europejskiej o zakazie sprowadzania węgla z Rosji od 10 sierpnia 2022 r., zmianie uległy kierunki podaży węgla z kierunku wschodniego na inne kierunki zarówno dla Polski jak i innych krajów europejskich.

W celu zabezpieczenia planowanego zużycia węgla kamiennego w 2022 r. dostarczono do jednostek wytwórczych PGE GiEK węgiel kamienny pochodzący z importu oraz od mniejszych dostawców, którzy dysponowali możliwościami sprzedażowymi. Spółka nie poniosła dodatkowych kosztów finansowych związanych z zakupem surowców w 2022 r. w porównaniu do 2021 r.

W zakresie struktury krajowych dostawców węgla kamiennego do PGE GiEK w latach 2021-2022 zaszły następujące zmiany:

- znacząco zmniejszyła się realizacja kontraktu z PGG S.A. z 5,0 mln t w 2021 r. do 3,0 mln t w 2022 r. (udział dostaw PGG S.A. zmalał z ok. 71% pokrycia potrzeb surowcowych PGE GiEK do ok. 41%),
- zmniejszyła się ilość dostarczanego węgla z Jastrzębskiej Spółki Węglowej S.A. z ok. 1,5 mln t w 2021 r. do ok. 1,2 mln t w 2022 r. (udział dostaw JSW zmalał z ok. 22 % do ok. 16 %),
- całkowitemu lub znacznemu ograniczeniu uległ wolumen dostaw węgla dedykowanego do PGE GiEK przez dostawców takich jak: Tauron

²⁷ Wyjaśnienia z dnia 27 lutego 2023 r.

Wydobycie, LW Bogdanka, EP Resources, Węglkoks Kraj – ze względu na priorytet dostaw do odbiorców indywidualnych węgla od tych dostawców.

Struktura dostawców krajowych oraz wielkość dostaw krajowych węgla kamiennego do ELO, ELR oraz ELD w latach 2021-2022 była następująca:

- PGG S.A.: wolumen dostaw w 2021 r.- 5 040 613 t (udział wolumenu dostaw do Oddziałów PGE GiEK – 71,2%); wolumen dostaw w 2022 r.- 3 083 158 t (udział wolumenu dostaw do Oddziałów PGE GiEK – 40,8%);
- JSW S.A.: wolumen dostaw w 2021 r.- 1 554 218 t (22%); wolumen dostaw w 2022 r.- 1 189 401 t (15,7%);
- EP Resources S.A.: wolumen dostaw w 2021 r.- 152 902 t (2,2%); wolumen dostaw w 2022 r.- 23 763 t (0,3%);
- Węglkoks Kraj sp. z o.o.: wolumen dostaw w 2021 r.- 112 852 t (1,6%); wolumen dostaw w 2022 r.- 2 351 t (0,03%);
- Zower sp. z o.o.: wolumen dostaw w 2021 r.- 90 788 t (1,3%); wolumen dostaw w 2022 r.- 90 449 t (1,2%);
- HALDEX S.A.: wolumen dostaw w 2021 r.- 52 987 t (0,75%); wolumen dostaw w 2022 r.- 18 358 t (0,24%);
- ATEX sp. z o.o.: wolumen dostaw w 2021 r.- 35 591 t (0,5%); wolumen dostaw w 2022 r.- 106 560 t (1,4%);
- Tauron Wydobywanie S.A.: wolumen dostaw w 2021 r.- 20 166 t (0,3%); wolumen dostaw w 2022 r.- brak;
- Mirosław Stasiak sp. z o.o.: wolumen dostaw w 2021 r.- 15 810 t (0,2%); wolumen dostaw w 2022 r.- 11 257 t (0,15%);
- PGE Paliwa sp. z o.o.: wolumen dostaw w 2021 r.- 4 753 t (0,07%); wolumen dostaw w 2022 r.- 2 397 018 t (31,7%);
- P2 Trading sp. z o.o.: wolumen dostaw w 2021 r.- 2 050 t (0,03%); wolumen dostaw w 2022 r.- 19 631 t (0,26%);
- Węglkoks S.A.: wolumen dostaw w 2021 r.- brak; wolumen dostaw w 2022 r.- 609 860 t (8,1%);

(akta kontroli str. 225-238)

Informacja o kraju pochodzenia węgla kamiennego

Ustawą z dnia 13 kwietnia 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach w zakresie przeciwdziałania agresji na Ukrainę oraz służących ochronie bezpieczeństwa narodowego²⁸ wprowadzono regulację (w art. 13 tej ustawy), zgodnie z którą od 16 kwietnia 2022 r. przedsiębiorcy nabywający węgiel mieli obowiązek odebrać od sprzedającego informację o kraju pochodzenia węgla (w formie oświadczenia).

Spółka wypełniła powyższy obowiązek. Szczegółowo zbadano oświadczenia w liczbie odpowiadającej 10% zrealizowanego wolumenu importu w okresie maj-grudzień 2022 r. dla każdego Oddziału Spółki wykorzystującego węgiel kamienny. Oświadczenia odebrane przez Spółkę były zgodne z treścią art. 13 przywołanej wyżej ustawy. W próbie nie stwierdzono przypadków importu węgla z Federacji Rosyjskiej.

(akta kontroli str. 168-175)

1.5 Wielkość oraz koszty produkcji energii elektrycznej oraz ciepła, sprzedaż energii oraz ciepła

Wielkość i koszty produkcji energii oraz ciepła

²⁸ Dz. U. poz. 835 ze zm.

Oddział Elektrownia Dolna Odra

W 2021 r. wielkość produkcji energii elektrycznej w ELD wyniosła 2 520 679 MWh brutto, co stanowiło 122% planu (2 067 910 MWh). Produkcja (sprzedaż) ciepła wyniosła 306 094 GJ, co stanowiło 90,7% planu (337 329 GJ). Do produkcji energii oraz ciepła zużyto łącznie 1 110 817 t węgla kamiennego (125% prognozowanego zużycia węgla) – na wyprodukowanie 1 MWh energii elektrycznej zużyto 429,3 kg węgla kamiennego, a 1 GJ ciepła – 93,6 kg węgla.

W 2022 r. wielkość produkcji energii elektrycznej w ELD wyniosła 2 732 055 MWh brutto, co stanowiło 132% planu (2 072 961 MWh) i 108% wykonania w 2021 r. Produkcja (sprzedaż) ciepła wyniosła 364 219 GJ, co stanowiło 104% planu (350 418 GJ) i 119% wykonania w 2021 r. Do produkcji energii oraz ciepła zużyto łącznie 1 252 348 t węgla kamiennego (135% prognozowanego zużycia surowca na 2022 r.) - na wyprodukowanie 1 MWh energii elektrycznej zużyto 446,7 kg węgla kamiennego (wzrost o 4% w stosunku do 2021 r.), a 1 GJ ciepła – 87,9 kg węgla (spadek o 6%).

[...]

(dowód: akta kontroli str. [...])

Oddział Elektrownia Rybnik

W 2021 r. wielkość produkcji energii elektrycznej w ELR wyniosła 5 622 941 MWh brutto, co stanowiło 229% planu (2 454 293 MWh). Produkcja (sprzedaż) ciepła wyniosła 93 256 GJ, co stanowiło 103% planu (90 850 GJ). Do produkcji energii oraz ciepła zużyto łącznie 2 633 875 t węgla kamiennego (230% prognozowanego zużycia) – na wyprodukowanie 1 MWh energii elektrycznej zużyto 466,5 kg węgla kamiennego, a 1 GJ ciepła – 118,5 kg węgla.

W 2022 r. wielkość produkcji energii elektrycznej w ELR wyniosła 3 928 225 MWh brutto, co stanowiło 128% planu (3 063 737 MWh) i 70% wykonania w 2021 r. Produkcja (sprzedaż) ciepła wyniosła 85 073 GJ, co stanowiło 99% planu (85 752 GJ) i 91% wykonania w 2021 r. Do produkcji energii oraz ciepła zużyto łącznie 1 882 493 t węgla kamiennego (128% prognozowanego zużycia surowca na 2022 r.) – na wyprodukowanie 1 MWh energii elektrycznej zużyto 479,6 kg węgla kamiennego (wzrost o 2% w stosunku do 2021 r.), a 1 GJ ciepła – 107,4 kg węgla (spadek o 9%).

[...]

(dowód: akta kontroli str. [...])

Oddział Elektrownia Opole

W 2021 r. wielkość produkcji energii elektrycznej w ELO wyniosła 13 647 410 MWh brutto, co stanowiło 123% planu (11 047 532 MWh). Produkcja (sprzedaż) ciepła wyniosła 230 796 GJ, co stanowiło 103% planu (193 600 GJ). Do produkcji energii oraz ciepła zużyto łącznie 4 843 350 t węgla kamiennego (128 prognozowanego zużycia surowca) – na wyprodukowanie 1 MWh energii elektrycznej zużyto 354,0 kg węgla kamiennego, a 1 GJ ciepła – 53,1 kg węgla.

W 2022 r. wielkość produkcji energii elektrycznej w ELO wyniosła 11 267 524 MWh brutto, co stanowiło 99,8% planu (11 285 545 MWh) i 83% wykonania w 2021 r. Produkcja (sprzedaż) ciepła wyniosła 218 094 GJ, co stanowiło 108% planu (202 230 GJ) i 94% wykonania w 2021 r. Do produkcji energii oraz ciepła zużyto łącznie 4 220 890 t węgla kamiennego (99,9% prognozowanego zużycia surowca na 2022 r.) - na wyprodukowanie 1 MWh energii elektrycznej zużyto 373,6 kg węgla kamiennego (wzrost o 5% w stosunku do 2021 r.), a 1 GJ ciepła – 54,2 kg węgla (wzrost o 2%).

[...]

(dowód: akta kontroli str. [...])

Jak wynika z wyjaśnień Zarządu Spółki²⁹, produkcja energii elektrycznej w Oddziałach: Elektrownia Dolna Odra i Elektrownia Rybnik w 2022 r. była wyższa od wartości planowanej ze względu na zwiększone zapotrzebowanie w KSE. W Oddziale Elektrownia Opole plan produkcji w pierwszej połowie 2022 r. nie został zrealizowany, w związku z uwarunkowaniami eksploatacyjnymi na blokach nr 5 oraz 6 tej elektrowni. Rozbieżności pomiędzy wykonaniem a planem produkcji ciepła wynikały z warunków atmosferycznych, trudnych do przewidzenia na etapie planowania.

(dowód: akta kontroli str. 247)

Wpływ ceny zakupu surowca na koszty produkcji energii elektrycznej

[...]

Wielkość sprzedaży energii elektrycznej oraz ciepła

Jak wynika z przedstawionych dokumentów oraz wyjaśnień Zarządu Spółki³⁰, w 2022 r. wielkość energii, jaka musiała być wyprodukowana z tytułu zawartych transakcji sprzedaży energii elektrycznej przez PGE GiEK wynosiła 57,5 TWh.

W 2022 roku wielkość energii, jaka została wyprodukowana przez elektrownie PGE GiEK zasilanie węglem kamiennym wyniosła 17,9 TWh, z czego 16,7 TWh to energia rzeczywista oddana do sieci z tytułu zawartych transakcji sprzedaży energii elektrycznej.

W przypadku sprzedaży energii w roku 2022 zdecydowana większość transakcji zawarta była na Towarowej Giełdzie Energii, gdzie, co do zasady, transakcje po zawarciu nie podlegają zmianie. W przypadku sprzedaży energii w ramach umów bezpośrednich również nie było praktyki zmieniającej warunki takiej umowy. W tym przypadku wszystkie warunki ustalane są w umowie ramowej, a zawierane na jej podstawie pojedyncze transakcje określały z reguły wolumen i cenę sprzedaży. W żadnym przypadku nie aneksowano transakcji na energię elektryczną z powodu wzrostu cen paliwa w 2022 r.

Poziom realizowanej sprzedaży na rynek dostosowywany był do możliwości wytwórczych wynikających z posiadanych i planowanych do dostawy zasobów paliwa. W sytuacji realizacji produkcji wynikającej również z potrzeby Operatora, w przypadku niewystarczających dostaw paliwa Spółka konsumowała zgromadzone zapasy węgla, co powodowało kształtowanie się ich poziomu poniżej minimalnego stanu zapasów.

[...]

(dowód: akta kontroli str. [...])

Import węgla kamiennego z Federacji Rosyjskiej

Spółka nie posiadała w okresie objętym kontrolą obowiązujących umów na dostawy surowców z Federacji Rosyjskiej.

(dowód: akta kontroli str. 168-175)

Parametry jakościowe zakupionego węgla kamiennego

²⁹ Wyjaśnienia z dnia 21 kwietnia 2023 r.

³⁰ Przy piśmie z 19 stycznia 2023 r.

W okresie objętym kontrolą parametry jakościowe dostaw surowca dla Oddziałów Spółki pracujących w oparciu o węgiel kamienny zostały określone w *Załączniku nr 3a do Umowy o zarządzanie handlowe zdolnościami wytwórczymi pomiędzy PGE S.A a PGE GiEK*.

Bazowe parametry jakościowe węgla kamiennego zostały określone dla poszczególnych Oddziałów Spółki następująco:

- ELO: wartość opałowa od 19,3 do 27,0 GJ/t, zawartość popiołu w stanie roboczym: $\leq 25\%$ oraz zawartość siarki całkowitej w stanie roboczym: $\leq 0,8\%$;
- ELD: wartość opałowa od 21,0 do 27,0 GJ/t, zawartość popiołu w stanie roboczym: od 12% do 23% oraz zawartość siarki całkowitej w stanie roboczym: od 0,6% do 1,2%;
- ELR: wartość opałowa od 18,5 do 23 GJ/t, zawartość popiołu w stanie roboczym: do 32% oraz zawartość siarki całkowitej w stanie roboczym: od 0,6% do 1,2%;

Średnie wartości parametrów węgla zakupionego przez Spółkę w okresie: od 1 stycznia do 15 kwietnia 2022 r. oraz od 16 kwietnia do 31 grudnia 2022 r. przedstawiały się następująco dla poszczególnych Oddziałów Spółki:

- ELO: wartość opałowa do 15 kwietnia 2022 r. – 22,78 GJ/t a od 16 kwietnia 2022 r. – 22,81 GJ/t; zawartość popiołu w stanie roboczym: do 15 kwietnia 2022 r. – 21,08% a od 16 kwietnia 2022 r. – 18,35% oraz zawartość siarki całkowitej w stanie roboczym: do 15 kwietnia 2022 r. – 0,61% a od 16 kwietnia 2022 r. – 0,67%;
- ELD: wartość opałowa do 15 kwietnia 2022 r. – 21,02 GJ/t a od 16 kwietnia 2022 r. – 21,99 GJ/t; zawartość popiołu w stanie roboczym: do 15 kwietnia 2022 r. – 24,53% a od 16 kwietnia 2022 r. – 19,72% oraz zawartość siarki całkowitej w stanie roboczym: do 15 kwietnia 2022 r. – 0,68% a od 16 kwietnia 2022 r. – 0,86%;
- ELR: wartość opałowa do 15 kwietnia 2022 r. – 20,59 GJ/t a od 16 kwietnia 2022 r. – 21,09 GJ/t; zawartość popiołu w stanie roboczym: do 15 kwietnia 2022 r. – 22,02% a od 16 kwietnia 2022 r. – 19,87% oraz zawartość siarki całkowitej w stanie roboczym: : do 15 kwietnia 2022 r. – 0,78% a od 16 kwietnia 2022 r. – 1,29%;

Z powyższego wynika, że parametry jakościowe określone dla węgla kamiennego nie zostały przekroczone w 2022 r. – z wyjątkiem zawartości po 16 kwietnia 2022 r.: popiołu w ELD (przekroczenie o 1,54 punktu procentowego (7%)) oraz siarki w ELR (przekroczenie o 0,9 pp (7,5%)).

(dowód: akta kontroli str. 259-269)

Wpływ parametrów jakościowych na produkcję energii elektrycznej

Oddział Elektrownia Opole

Wskaźnik zużycia energii chemicznej na produkcję energii elektrycznej brutto (w kJ/kWh) wynosił 8 225 w 2021 r. oraz 8 455 w 2022 r. Taki sam wskaźnik netto wynosił 8 951 w 2021 r. i 9 204 w 2022 r.

Wskaźnik zużycia węgla na produkcję energii elektrycznej brutto (w kg/kWh) wynosił 0,35 w 2021 r. (netto – 0,39) oraz 0,37 w 2022 r. (netto – 0,41).

Średnia wartość opałowa zużytego węgla (w kJ/kg) wynosiła 23 232 w 2021 r. oraz 22 632 w 2022 r.

Oddział Elektrownia Rybnik

Wskaźnik zużycia energii chemicznej na produkcję energii elektrycznej brutto (w kJ/kWh) wynosił 9 558 w 2021 r. oraz 9 649 w 2022 r. Taki sam wskaźnik netto wynosił 10 584 w 2021 r. i 10 773 w 2022 r.

Wskaźnik zużycia węgla na produkcję energii elektrycznej brutto (w kg/kWh) wynosił 0,47 w 2021 r. (netto – 0,51) oraz 0,48 w 2022 r. (netto – 0,53).

Średnia wartość opałowa zużytego węgla (w kJ/kg) wynosiła 20 555 w 2021 r. oraz 20 233 w 2022 r.

Oddział Elektrownia Dolna Odra

Wskaźnik zużycia energii chemicznej na produkcję energii elektrycznej brutto (w kJ/kWh) wynosił 9 575 w 2021 r. oraz 9 518 w 2022 r. Taki sam wskaźnik netto wynosił 10 787 w 2021 r. i 10 688 w 2022 r.

Wskaźnik zużycia węgla na produkcję energii elektrycznej brutto (w kg/kWh) wynosił 0,43 w 2021 r. (netto – 0,48) oraz 0,45 w 2022 r. (netto – 0,50).

Średnia wartość opałowa zużytego węgla (w kJ/kg) wynosiła 22 301 w 2021 r. oraz 21 311 w 2022 r.

(dowód: akta kontroli str. 15-17)

1.6 Program działania na wypadek konieczności ograniczeń w dostawie ciepła dla odbiorców ciepła systemowego

Zgodnie z §14 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 listopada 2021 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu wprowadzania ograniczeń w sprzedaży paliw stałych oraz w dostarczaniu i poborze energii elektrycznej lub ciepła³¹ Plan wprowadzania ograniczeń w dostarczaniu ciepła określa maksymalną wielkość dostaw ciepła dla poszczególnych grup odbiorców, w zależności od wielkości ograniczeń w dostarczaniu ciepła, oraz zawiera: charakterystyki techniczne źródeł ciepła; rodzaje i parametry technologicznego nośnika ciepła oraz sposoby jego regulacji; rodzaje oraz parametry techniczne sieci ciepłowniczych oraz tabele regulacyjne nośnika ciepła dla poszczególnych wielkości ograniczeń w dostarczaniu ciepła.

Zgodnie z §14 ust. 2 przywołanego rozporządzenia Plan podlega uzgodnieniu z właściwym wojewodą do dnia 30 czerwca pierwszego roku okresu obowiązywania Planu, a w myśl ust. 3 – aktualizacji co najmniej raz na trzy lata³².

Z badania Planów dla ELO, ELR oraz ELD wynikało, że:

- wszystkie zawierały niezbędne elementy określone w przywołanym rozporządzeniu;
- zostały uzgodnione z właściwymi wojewodami w terminach: 5 lipca 2021 r. Plan dla ELO na lata 2022-2024, 28 maja 2020 r. Plan dla ELR na lata 2020-2023 oraz 13 stycznia 2022 r. Plan dla ELD na lata 2022-2024;
- oraz zostały podane, zgodnie z §15 ust. 1 przywołanego rozporządzenia, do wiadomości odbiorcom ciepła poprzez opublikowanie ich na stronach internetowych poszczególnych Oddziałów³³.

³¹ Dz. U. poz. 2209. Do dnia 2 grudnia 2021 r. obowiązywało w tym zakresie rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 lipca 2007 r. (Dz. U. z 2007 r., Nr 133, poz. 924).

³² Dla rozporządzenia RM z 2007 r. powyższe uregulowania określono w §8 ust. 4 i 5.

³³ Dla ELO <https://elopole.pgegiek.pl/Oferta/Sprzedaz-ciepła>, dla ELR <https://elrybnik.pgegiek.pl/Oferta/Sprzedaz-ciepła> oraz dla ELD <https://zedolnaodra.pgegiek.pl/oferta>.

Liczba odbiorców końcowych ciepła dostarczanego przez ELD, ELO oraz ELR wynosiła odpowiednio wg stanu na koniec grudnia 2022 r.: 9 podmiotów (w tym jeden w grupie odbiorców chronionych), 6 podmiotów oraz 28 podmiotów.

(dowód: akta kontroli str. 176-224)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

Spółka (ELO) naruszyła postanowienia decyzji Prezesa URE z dnia 20 grudnia 2022 r.³⁴ w zakresie przekroczenia terminu uzupełnienia zapasu paliwa (węgla kamiennego) do wielkości określonych *rozporządzeniem w sprawie zapasów paliw*. Prezes URE wyznaczył termin uzupełnienia zapasu surowca do dnia 28 lutego 2022 r., podczas gdy Spółka uzupełniła ten zapas w dniu 16 kwietnia 2022 r., tj. 47 dni po terminie wyznaczonym przez Prezesa URE w przedmiotowej decyzji. Stanowiło to naruszenie art. 10 ust. 1c *Prawa energetycznego*, zgodnie z którym wyznaczony przez Prezesa URE termin nie może być dłuższy niż cztery miesiące od ostatniego dnia miesiąca, w którym rozpoczęto obniżanie zapasów paliw (31 października 2022 r.).

Spółka (ELR) naruszyła termin uzupełnienia zapasów surowca określony w art. 10 ust. 1b *Prawa energetycznego*, który stanowi że przedsiębiorstwo energetyczne jest obowiązane do uzupełnienia zapasów paliw do wielkości określonych w *rozporządzeniu w sprawie paliw*, w terminie nie dłuższym niż dwa miesiące od ostatniego dnia miesiąca, w którym rozpoczęto ich obniżanie. W dniu 24 sierpnia 2022 r. ELR poinformował Prezesa URE o obniżeniu w dniu 23 sierpnia 2022 r. zapasu węgla kamiennego poniżej wymaganego poziomu określonego *rozporządzeniem w sprawie zapasów paliw* i zobowiązał się do jego odbudowania do końca października 2022 r. W dniu 14 listopada 2022 r. ELR poinformował Prezesa URE o odbudowaniu w dniu 10 listopada 2022 r. zapasu węgla. Odbudowa zapasu nastąpiła z 10-dniowym przekroczeniem terminu określonym w art. 10 ust. 1b *Prawa energetycznego*.

Prezes URE w obu wyżej omawianych przypadkach nie nałożył na Spółkę kary pieniężnej określonej w art. 56 ust. 1 pkt 2 *Prawa energetycznego*, biorąc pod uwagę przesłanki odstąpienia od jej wymierzenia wskazane w art. 56 ust. 6a tej ustawy.

IV. Uwagi i wnioski

Ze względu na fakt, że stwierdzone nieprawidłowości zostały przez Spółkę usunięte poprzez odbudowanie stanu zapasów paliwa (węgla kamiennego), Najwyższa Izba Kontroli odstępuje od sformułowania uwag i wniosków pokontrolnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

³⁴ Nr DRE.WRC.464.25.2021.1249.RK.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Departamentu Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Warszawa, 23 czerwca 2023 r.

Kontroler
Wojciech Żukowski
główny specjalista kp

/ - /

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Gospodarki,
Skarbu Państwa i Prywatyzacji
p.o. Dyrektora Maciej Maciejewski

/ - /

.....
podpis